

company d'escola feia por, a un altre, parlant d'un lladre que corria pel terrat, i baixaria per una trapa.

I devers el NO. s'estén fins a les últimes valls cat. o de llengua nostra, la de Benasc (*tr.* per pujar o baixar sobretot «en el piso del pajar», Ballarín, *Dicc.*); i a l'alta i mitjana V. d'Aran 'trapa per tirar herba a la menjadora des del sostre' (1930, 1920).

Encara que el *dicc.* Alcover-Moll no localitzi cap d'aquestes variants a les Illes Balears (fora d'un terme de manobre mallorquí — forat per passar teules, § 2a), donen cita d'una trapa per tapar, en un terrat, en un doc. de Mallorca de c. 1400; i el *DFgra.* dona fe que s'usa a Mall. amb els mateixos sentits que pertot: «finestreta en el trispòl de dalt per a veure lo que se fa a baix; pòst qui tapa escala o caragòl». Quant a llur acc. § 6 dubto molt que existeixi (crec que es pot suprimir): car en el doc. mall. que citen, de 1549, *trapes* deu estar mal llegit per *trapes*, que és el mot conegut que vol dir això; i a la *Brama dels Llauradors*, és obvi, pel context, que no es tracta de tela que cobreixi res, sinó d'un forat que s'ha obert, per vellura, en una mena d'escut.

En efecte, a la *Brama*, la comitiva de pagesos desfila, tota tronada: «veurieu punyals --- del temps... de les chapas, / olent a resclum les dargues podrides, / de les ballestes les cordes florides, / y en los pavesins, forats y grans *trapes*: / qui porta la llança ab l'asta corcada, / y plena de pols y polls de gallina, / qui porta cuyraça del tot desllandada / ---» (v. 135): és a dir: no hi ha aquí cap acc. especial, sinó simplement l'expressió, ponderativa i exagerada, del forat que s'ha fet en aquesta rampoïna de pavès, equiparat pintorescament a una trapa, per on pot davallar algú, o un objecte. El *DAG.* fora d'una cita de Capmany (que sembla nàutica i de c. al S. xv), només el troba en uns comptes de manya de Bna. de 1816.

De *trampa* la documentació catalana és més recent i de sentits una mica diferents, en part amb tendència a l'ús figurat. Ni *trapa* ni *trampa* no figuren encara en els antics diccs. (manquen tots dos a Busa-N., *OPou*, *DTò.*, Lacav.), si bé és possible que siguin els mots *trapa* i *trampa* que figuren en els diccs. de rims de JMarc, 1371, i Aversó: 503, 505; 319.9, 329.9. En el *DAG.*, només uns comptes de manya barcelonins, de 1835: el context en què dona les dues formes en els comptes de manya suggereix un objecte més pesant en el cas de *trampa*, puix que es necessita una anella per aixecar-la.

La diferència em sembla ser, en l'essencial, que la trapa pot ser per passar o mirar, sense fer caure; o bé es pot tractar de la mera tapa lleugera, i dissimulada, d'un forat en què cauria una bèstia sense força o un home distret; mentre que la trampa és per a un parany molt estudiat, possiblement de pedra, o altrament amb funcionament mecànic i complicat. D'aquí el pas al sentit abstracte i figurat de 'procedir ben estudiat per enganyar algú': fer trampes.

Trapa no és castellà, i *trampa*, sí: val a dir que la documentació castellana d'aques. no és tampoc gaire antiga: res de medieval, només des de 1505, i *tramp-*

poso 15 anys abans. En català *AlcM* troba *trampa* el 1576 (animals «presos de les sues enganyoses trampes», Faules d'Isop); i *trampós*, en el cançoner *Flor d'Enamorats* de 1573 («és un *trampós* y res no li dol»).

La diferència cronològica amb el castellà no és gaire gran (àdhuc si ens mallem de la dada no aclarida de JMarc i Aversó), i amb mots de tal significat no ens ha d'estranyar l'absència en els textos medievals. *Trampa* té regust català per a tothom i no hem de pensar en imitació cast. El tenim també en escriptors mall. de llenguatge pur com PdAPenya i Costa i Llobera: en l'antic gran casal agrícola de Formentor, desembarquen els corsaris: «la porta --- esfondrada cau: / los moros s'hi precipiten / tot d'una, mes a l'instant / se detenen los de fora, / sentint que els primers entrants / rodolen dins un abisme, / com si l'infern se badàs: / és que darrera la porta / una *trampa* té el casal, / si la *trampa* se descorre / un avenc s'obti davall» (*La Gerreta del Catiu* II, v. 141).²

La distinció sinonímica, i d'ús, entre *trapa*, *trampa* i *parany*, ens ajuda a comprendre-la la toponímia i l'ús dels Pirineus centrals, on tots tres són vius i populars: al Pont de Suert (1957) digueren que la *trampa* es distingeix d'un *parany*, que és un aparell de ferro, per ser un simple foradàs obert en el sòl; d'aquí el nom de la partida muntanyenca (en el terme de Celles): *La Trampa de l'Osso* (cf. «*trampa* de llob: cepo para coger lobos», CRos).

No gaire lluny d'allà, a la Ribera d'Espot, a mig aire de la gran vall de Peguera hi ha el deliciós *Planell de Trapa* (campament Fabra, 1930---) clariana no gaire gran: enrondat de grans i espesses pinoses i avetoses, vora els saltants del riu de Peguera, paratge important de nom segurament antic, que no m'explicaren de què ve: no serà la trapa de la menjadora de les bordes de Vall Ferrera, ni tampoc deu ser per agafar-hi un ós; però com que allí abunden els conills, esquiroles, guineus i salvatgines petites i mitjanes, suposo que es tractaria d'un collectiu referent als molts paranyes senzills que posarien a les que surten d'aquell bosc. Tant o més important és el *Coll de la Trapa* a l'Alt Berguedà, pas entre muntanyes, molt cobertes de bosc: i aquí l'article suggereix una aplicació toponímica de l'apellatiu en data més moderna.

En un mot, la nasal afegida, en el cas de *trampa*, tendiria a suggerir la remor més fonda i sorda d'un cos que cau feixugament en una pregona sitja.

La variant *TRAPP* no hi és en castellà propi, però sí en parlars lleonesos: ast. *trapa* «armadijo que se pone para cazar», «puerta hecha en el suelo o piso» (a Colunga, Vigón); també *trapa* per a la d'agafar rates, i una altra acc., a la vall lleonesa de Sajambre (Fz. González, *Oseja*, 362).

Pel que fa al portuguès, *trampa* i la major part dels seus derivats estan antiquats, però foren molt usats en el S. XVI. És molt possible que siguin mots genuïns, per més que en faci dubtar una mica el fet que s'hi documentin quasi només en sentit figurat de «engano, dolos, enredo, tramoia»; però es pot tractar més aviat d'una situació, semblant a la catalana, de coexis-